

پوهنتون كاردان
KARDAN UNIVERSITY

نظام اخلاقی اسلام

فهرست

- فهرست
- مرور مختصر به در گذشته
- نتایج متوقع از درس
- عدالت
- تسامح و مدارا
- احترام و شفقت
- ایثار و قربانی
- تعاون و احسان
- نیکی با والدین
- نیکی با اساتذہ
- تعامل نیک به همسایه ها
- منابع مضمون

مرور مختصر به درس گذشته

- صدق
- تصحیح برداشت نادرست از ارزش اخلاقی صدق
- امانت داری
- اقسام امانت داری
- امانت داری در وظایف و مناصب
- صبر
- اقسام اخلاق
- حیاء
- انواع حیاء

نتایج متوقع از درس

فهمیدن عناوین ذیل نتایج متوقع این درس میباشد:

- عدالت
- تسامح و مدارا
- احترام و شفقت
- ایثار و قربانی
- تعاون و احسان
- نیکی با والدین
- نیکی با اساتذہ
- تعامل نیک به همسایه ها

- عدل در لغت و اصطلاح، معانی مختلفی دارد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:
- «نهادن هر چیزی به جای خود»،
- «حد متوسط میان افراط و تفریط در قوای درونی»
- «به تساوی تقسیم کردن»، «رعایت برابری در پاداش و کیفر دادن به دیگران، اگر عمل نیک است پاداش، و اگر بد است کیفر داده شود.»
- (اعطاء کل ذی حق حَقَّهُ)
- افعال انسان در عدالت، به میانه‌روی و اعتدال انجام می‌شود و این از شریف‌ترین و برترین فضیلت‌هاست، زیرا جامع همه فضایل و ملازم آنهاست، عدالت اخلاق، در حقیقت **شامل تعادل و عدالت میان قوای درونی انسان و انعکاس آن بر رفتار ظاهری است** و مصداق آن انبیاء (علیهم‌السلام) می‌باشند.
- ((يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ءَا تَعْدِلُونَ ءَاعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ))

تسامح (مدارا)

- رفق، عفو، مسالمت و تغافل از مصادیق و مترادف‌های معنایی کلمه‌ی مدارا هستند که با اندک تفاوت معنی مدارا و بردباری را به ذهن متبادر می‌کنند. در قرآن به صراحت آمده است: «و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما»
یعنی: چون نادانان ایشان را مورد خطاب قرار دهند، به ملایمت و مسالمت جواب می‌دهند.

- تسامح و تساهل در رویارویی با مردم مطلوب است. در آیه 159 آل عمران ((فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شاورْهُمْ فِي الْأَمْرِ))
یعنی: از رحمت خدا بود که با مردم، نرم‌خوی بودی، اگر سنگدل و خشن و تندخو بودی از اطرافت پراکنده می‌شدند. پس، از خطاهای آنان درگذر، و از خداوند برای آنها طلب آمرزش کن و با آنها در کارها مشورت نما»

.... ادامه تسامح (مدارا)

• سهل‌گیری خداوند در تشریح احکام و مقررات دینی:

در قرآن آمده است: «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَ لَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ؛

خداوند خواهان راحتی و آسانی برای شماست و خواهان سختی و دشواری برای شما نیست» و یا آمده است «مَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ؛ خداوند برای شما در دین سختی و دشواری قرار نداده است»

• تسامح و تساهل در دعوت مردم به دین:

ای رسول ما خلق را به حکمت (و برهان) و موعظه نیکو به راه خدایت دعوت کن و با بهترین طریق با اهل جدل مناظره کن (وظیفه تو بیش از این نیست) که البته خدای تو (عاقبت حال) کسانی را که از راه او گمراه شده و آنان را که هدایت یافته‌اند بهتر می‌داند. آیه 125 سوره نحل.

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾ النحل

.... ادامه تسامح (مدارا)

• تسامح و صلابت:

با این وجود محدوده تسامح و عفو و مدارا برای مومنین، در امور شخصی و حوزه شدت عمل و قاطعیت، درباره مسائل مربوط به اصول و ارزشهای دینی و دفاع از حق و عدالت است.

درشتی و تندی در مورد نخست، کاری ناپسند و غیراخلاقی است و تسامح و انعطاف در مورد دوم، عین مدهانه و سازشکاری است.

در روش زندگی پیامبر اسلام گفته‌اند: «او هیچ‌گاه برای شخص خود از کسی انتقام نگرفت، اما اگر حرمت‌های الهی شکسته می‌شد، برای خدا انتقام می‌گرفت»

احترام و شفقت

- احترام در لغت به معنای حرمت نگهداشتن و در اصطلاحات عرفی به معنای تعظیم و تکریم و گرامیداشت شخص است. احترام در حوزه ارتباطات اجتماعی به کار می‌رود و برای داشتن جامعه‌ای سالم و پیشرفته، احترام متقابل بین انسان‌ها لازم است، لذا فراگیری معانی مختلف احترام، و مصادیق احترام و بی‌احترامی برای تعامل بهتر بین انسان‌ها از امور لازم می‌باشد.
- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَ لَمْ يُوقِّرْ كَبِيرَنَا.

کارگروپی:

- مصداق های شفقت را یادداشت کنید!
- مصداق های احترام را یادداشت کنید!

ایثار و قربانی

• ایثار به معنای «برگزیدن، دیگران را بر خویش مقدم داشتن و مانند آن است».

و در اصطلاح عبارت است از «بخشش به کسی در مورد چیزی که خود فرد به آن نیاز دارد.»

ایثار و قربانی هدایت و فرمودات اسلام به معنای تحقق اصول و مبانی اسلامی در زندگی و تضحیه از خود برای رسیدن به هدف‌های اسلامی است. این مفهوم در قرآن و سنت پیامبر اسلام بارها تأکید شده است و به عنوان یکی از ارزش‌های اسلامی محسوب می‌شود. به عنوان مثال، قربانی برای نشان دادن تعلق و ارادت به خداوند و تضحیه از خود برای رضایت او، و ایثار برای کمک به نیازمندان و خدمت به جامعه و اسلام است.

(وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ) سورت حشر 9

تعاون و احسان

تعاون و احسان دو اصل اساسی در دین اسلام هستند که به عنوان ارزش‌های اسلامی محسوب می‌شوند. تعاون به معنای همکاری و همراهی با دیگران برای رسیدن به هدف‌های مشترک است. در اسلام، تعاون برای خدمت به جامعه و کمک به نیازمندان بسیار مهم است و به عنوان یکی از رفتارهای پیامبر اسلام علیه السلام در قرآن ذکر شده است.

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

احسان به معنای خیرخواهی و نیکوکاری است. در دین اسلام احسان به دیگران و کمک به نیازمندان بسیار ارزشمند است و به عنوان یکی از رفتارهای پیامبر اسلام علیه السلام در قرآن ذکر شده است. احسان به دیگران در اسلام به عنوان یکی از رفتارهای مورد تأکید قرآن و سنت پیامبر علیه السلام است و به عنوان یکی از ارزش‌های مهم اسلامی می‌باشد.

... ادامه تعاون و احسان

على العموم **تعاون و احسان** در دين اسلام به عنوان دو اصل اساسى براى خدمت به جامعه و كمك به نيازمندان بسيار مهم هستند. اين ارزش‌هاى اسلامى باعث مى‌شوند كه افراد به همكارى با يكديگر در راه رسيدن به هدف‌هاى مشترك و كمك به نيازمندان تشويق شوند و اين باعث مى‌شود كه جامعه به صورت كامل و سالم عمل كند.

(إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ.) سورة النحل آيه ۹۰

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

نیکی با والدین

انسان فطرتاً شاکر و سپاسگزار کسی است که به او نیکی کرده است. سپاسگزاری از پدر و مادر، نشانه و گواه سلامت فطرت است و کسی که به پدر و مادر خود نیکی می‌کند، از فطرت خود پاسداری کرده است. اهمیت سپاسگزاری از پدر و مادر، چنان است که خداوند پس از امر به شکرگزاری از خود، شکر پدر و مادر را آورده است:

«وَصَيَّنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَ فِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَ لِيُوالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ؛

ترجمه: و انسان را درباره پدر و مادرش سفارش کردیم. مادرش (به هنگام بارداری) او را با ناتوانی روی ناتوانی حمل کرد و دوران شیرخوارگی او در دو سال پایان می‌یابد (آری او را سفارش کردیم) که شکرگزار من و پدر و مادرت باش که بازگشت (همه) به سوی من است.»

... ادامه نیکی با والدین

در دین اسلام، نیکی با والدین به عنوان یکی از رفتارهای مورد تأکید قرآن و سنت پیامبر علیه السلام است. به خاطر اینکه والدین، پدر و مادر، موجوداتی بسیار مهم در زندگی فرد هستند و به طور مستقیم در تربیت و رشد فرد تأثیرگذار هستند، به همین دلیل خداوند نیکی با والدین را یکی از اولویتهای مسئولیت مسلمان تعیین کرده است، در قرآن کریم فرموده اند: "وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا"، یعنی "و پروردگار شما فرمان داده است که جز او پرستش نکنید و به والدین خود نیکی کنید".

با نیکی با والدین، فرد می‌تواند خدمت به خانواده و جامعه را به عنوان یکی از ارزش‌های اسلامی محقق کند.

پوهنتون کاردان
KARDAN UNIVERSITY

نیکی با اساتذہ

در دین اسلام، نیکی با استادان نیز به عنوان یکی از رفتارهای مورد تأکید قرآن و سنت پیامبر (ص) است. به خاطر اینکه استادان، به عنوان افرادی که دانش و آموزش را به فراگیران منتقل می‌کنند، بسیار مهم هستند، نیکی با آنها بسیار مهم است.

استادان از نظر مسلک با پیامبران علیهم السلام شریک هستند، بخاطریکه نبی علیه السلام می فرماید: **(انما بعثت معلماً)**

با تأثیر مثبت استادان بر روی جوانان، می‌توان به بهبود سطح دانش و تحصیلات جامعه کمک کرد. با ارائه دانش و آموزش صحیح، استادان می‌توانند جوانان را به سمت تحصیلات بالاتر و دستیابی به شغل‌های موفق و پردرآمد هدایت کنند. این باعث می‌شود که جامعه به طور کلی به سمت پیشرفت و توسعه بیشتر حرکت کند.

تعامل نیک با همسایه ها

رعایت حقوق و نیکی با همسایه‌ها در اسلام، اهمیت بسیاری دارد. این اصل در قرآن و سنت پیامبران به شدت تأکید شده است. از جمله اهمیت‌های رعایت حقوق همسایه‌ها در اسلام عبارتند از:

- 1- **احترام به حقوق دیگران:** رعایت حقوق همسایه‌ها به معنای احترام به حقوق دیگران است که در اسلام بسیار مهم است.
- 2- **حفظ صلح و آرامش:** رعایت حقوق همسایه‌ها می‌تواند به حفظ صلح و آرامش در جامعه کمک کند.
- 3- **ترویج محبت و دوستی:** رعایت حقوق همسایه‌ها می‌تواند به ترویج محبت و دوستی در جامعه کمک کند.
- 4- **پاسدداشت اخلاق و ارزش‌های اسلامی:** رعایت حقوق همسایه‌ها به پاسداشت اخلاق و ارزش‌های اسلامی کمک می‌کند.
- 5- **جلوگیری از بروز نزاع و اختلاف:** رعایت حقوق همسایه‌ها می‌تواند به جلوگیری از بروز نزاع و اختلاف در جامعه کمک کند.
- 6- **پاسداشت حقوق انسانی:** رعایت حقوق همسایه‌ها به پاسداشت حقوق انسانی کمک می‌کند.

منابع مضمون

1. إحياء علوم الدين للإمام الغزالي
2. أخلاق المسلم للشيخ وهبة الزحيلي
3. د اسلامي حاکمانو اخلاق او صفات للشيخ عبدالباقي حقاني
4. تربية الاولاد للشيخ عبدالله ناصح علوان
5. تحفة الدعاة لإصلاح الرعية والرعاة، دعوت و ارشاد جلب جذب كمپسون
6. خلق المسلم للشيخ محمد الغزالي

پوهنتون كاردان
KARDAN UNIVERSITY

تشكر